

ที่มาและความหมายของค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

2.1 ประวัติความเป็นมาของค่าสินไหมทดแทน

ในสมัยโบราณที่ละเมียดยังมีได้แยกออกจากการกระทำผิดทางอาญานั้น เมื่อบุคคลใดกระทำการอันก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่อีกบุคคลหนึ่ง ผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำอันมิชอบนั้น มีอำนาจทำการแก้แค้นได้ในทำนองเดียวกัน และเท่าเทียมกับที่ตนได้รับมาเป็นการตอบแทน ซึ่งเรียกว่า "ตาต่อตา ฟันต่อฟัน"¹ ตามกฎหมายตาลิโอ (Lex Talionis) ของชาวยุโรป แต่ผู้เสียหายอาจสละสิทธิไม่ทำการแก้แค้นตามสิทธิที่ตนมีอยู่ก็ได้ และเรียกเอาค่าทำขวัญแทนตามแต่จะตกลงกัน

ต่อมาเมื่อรัฐมีความมั่นคงขึ้น จึงได้มีการพยายามห้ามมิให้มีการแก้แค้นกัน โดยการกำหนดจำนวนเงินค่าทำขวัญ ให้ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายแทนการแก้แค้นกันเองเหมือนแต่ก่อน

แม้ลักษณะของวิวัฒนาการทางกฎหมายของแต่ละชนชาตินั้นจะช้าเร็วผิดกัน แต่ในที่สุดก็เกิดแนวความคิดว่า สิทธิที่จะลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น เป็นของรัฐแต่ผู้เดียว ซึ่งเป็นที่มาของหลักความรับผิดชอบทางอาญา ส่วนผู้เสียหายมีแต่เพียงสิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากผู้ทำละเมิดเท่านั้น ดังนั้น จึงทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างกฎหมายลักษณะละเมิดกับกฎหมายอาญาออกจากกัน

ตามกฎหมายโรมันนั้นในราว 450 ปีก่อนคริสตศักราช ได้บัญญัติกฎหมายสิบสองโต๊ะ (The XII Tables) ขึ้นโดยรวมละเมิดกับคดีอาญาไว้ในโต๊ะที่ 8 ซึ่งบัญญัติให้ผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดมีสิทธิจะเรียกให้ผู้ทำละเมิดชำระเงินค่าปรับให้แก่ตนตามอัตราที่กฎหมายกำหนดได้และนอกจากนี้ ผู้ทำละเมิดยังอาจได้รับบาดเจ็บจากการลงโทษทางอาญาอีกด้วย

¹ ร.แลงกาต์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน), คำสอนชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2526) 2: 72-73.

ในสมัยต่อมา นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 6 ทางอาณาจักรโรมันได้ออกประมวลกฎหมาย แห่งฉบับแรก (Corpus Juris Civilis) ขึ้นเป็นต้นตอของละเมิดทางซีวิลลอว์ โดยบัญญัติ ให้ละเมิด เป็นหนึ่งอย่างหนึ่งในทางแห่งที่จะต้องมีการชดใช้กัน ซึ่งแยกออกจากคดีอาญาที่มีมา แต่เดิม ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ละเมิด กับผู้เสียหาย จึงมีความสัมพันธ์แต่ในทางหนึ่ง อย่างเดียวไม่มีสิทธิที่จะเลือกว่าจะแก้แค้นตอบแทน หรือจะเลือกให้ใช้ค่าเสียหายได้อย่าง แต่ก่อน เพราะกฎหมายกำหนดว่าให้ได้รับแต่เพียงค่าทดแทน และไม่มีสิทธิแก้แค้นเอง เมื่อ แยกอำนาจของรัฐในการลงโทษผู้ทำละเมิดออกไปแล้ว อำนาจของผู้เสียหายคงมีอยู่ในฐานะ แต่เพียงเจ้าหน้าที่จะเรียกค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดผู้เป็นลูกหนี้เท่านั้น การชดใช้ค่าเสียหาย จึงเป็นแต่เพียงการทำให้ผู้เสียหายไม่เสียหายอีกต่อไป และขึ้นอยู่กับความเสียหายว่ามากน้อย เพียงไร ครั้นสืบเนื่องมาถึงศตวรรษที่ 13 กำเนิดของระบบหมายเรียกในประเทศอังกฤษ ซึ่งกำหนดให้เอกชนผู้เสียหายต้องขอให้ศาลออกหมายเรียกผู้ที่จะเป็นจำเลยมาทำให้การทำให้เกิดหมายเรียกเฉพาะคดีต่าง ๆ รวมทั้ง "หมายเรียกคดีละเมิด" (Writ of Trespass) อันเป็นจุดเริ่มต้นของละเมิดในทางแห่งด้วย จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้เอง ทำให้ระบบกฎหมาย ของมนุษยชาติทั้ง 2 ระบบ คือ คอมมอนลอว์ และซีวิลลอว์ ต่างมีแนวความคิดแยกความรับผิดชอบ ทางอาญากับทางละเมิดออกจากกัน² ยังผลให้การกำหนดค่าเสียหายในทางละเมิดแก่ผู้เสียหายสามารถปฏิบัติได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าการกระทำนั้นจะเข้าลักษณะ เป็นความผิดทางอาญา หรือไม่ และผู้กระทำจะต้องได้รับโทษทัณฑ์เพียงใด

ในประเทศไทยนั้น จากการค้นคว้าของนักประวัติศาสตร์กฎหมาย เป็นที่เชื่อกันว่า ตั้งแต่ก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา ไทยได้มีจารีตประเพณีอยู่แล้วห้ามผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำอันเป็นผิดนั้น มิให้จัดการแก้แค้นผู้กระทำผิดด้วยประการใด ๆ โดยพลการ และ

² คัมภีร์ แก้วเจริญ, "ค่าเสียหายในคดีละเมิด", วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 7 (ฉบับที่ 3 กุมภาพันธ์ 2526): 26-27.

จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, "ค่าเสียหายอันเป็นโทษในคดีละเมิด", วารสารนิติศาสตร์ 15 (ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2528): 153-155 และ อัสวิน วัฒนวิบูลย์, อมรรัตน์ กริยาผล, "การชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา", วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม 4 (ฉบับที่ 1 2530): 51-52.

ตามอำเภอใจ แต่ให้ไปฟ้องร้องต่อศาลตามระเบียบ เสมอ หากผู้ใดฝ่าฝืน กฎหมาย เก่าบัญญัติ ให้ต้องรับโทษ นอกจากนี้ตามกฎหมายในกรุงศรีอยุธยาอ้างถือว่าการที่ผู้เสียหาย เรียกสินไหม โดยพลการตนเอง เป็นการกระทำผิด การกำหนดจำนวนเงินที่ผู้ละเมิดจะต้องชำระเป็นหน้าที่ของศาล

ในสมัยที่ใช้กฎหมายตราสามดวงนั้นความรับผิดทางละเมิดถือเป็นความผิดที่ต้องชดใช้ค่าปรับ ซึ่งแต่ก่อนตกเป็นของผู้เสียหายทั้งหมดนั้นให้ตกเป็นของหลวงส่วนหนึ่ง เรียกว่าพินัย และอีกส่วนหนึ่งให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเรียกว่าสินไหม ตามที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า "ให้ไหมเป็นสินไหมกึ่ง พินัยกึ่ง" ตามธรรมดาสินไหมมักจะเป็นเงิน ซึ่งมีจำนวนสูงกว่ามูลค่าของความเสียหาย อันเกิดขึ้นจริง ดังนั้นถ้าจะพิจารณาหนี้สินไหมตามหลักในกฎหมายปัจจุบันแล้ว จะเห็นว่าสินไหมนี้มีลักษณะเป็นทั้งค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง และค่าปรับทางอาญา กล่าวคือ นอกจากสินไหมจะเป็นเงินที่ใช้เป็นค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว ยังมีจุดประสงค์ให้เป็นการลงโทษผู้ทำละเมิดอีกด้วย

กฎหมายไทยได้เข้าสู่แนวความคิดของเรื่องละเมิดในปัจจุบันโดยแยกออกจากกฎหมายอาญาอย่างเด็ดขาด เมื่อได้มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (ตรงกับ พ.ศ. 2451) สมัยนี้เป็นสมัยที่เริ่มเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายครั้งใหญ่ โดยบัญญัติให้ยกเลิกกฎหมายเก่าที่มีลักษณะเป็นกฎหมายอาญาทั้งสิ้น และวางหลักแยกความแตกต่างระหว่างความรับผิดทางอาญา และทางแพ่ง แนวความคิดในเรื่องสินไหมจากเดิมก็เปลี่ยนไป เป็นความเข้าใจในปัจจุบันที่ว่าผู้เสียหายไม่มีสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิด เกินกว่ามูลค่าของความเสียหายจริงที่ตนได้รับ เนื่องจากการละเมิด การเปลี่ยนแปลงมาสู่แนวความคิดอย่างใหม่นี้ได้สำเร็จลงด้วยความร่วมมือของผู้บัญญัติกฎหมาย ศาล และอาจารย์ผู้สอนวิชากฎหมาย ซึ่งส่วนมากสำเร็จการศึกษาจากยุโรป หลังจากนั้นต่อมาใน พ.ศ. 2466 ก็มีการบัญญัติกฎหมายลักษณะละเมิดไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ตั้งแต่มาตรา 420 ถึงมาตรา 452 โดยถือเอาแบบอย่างจากประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) หลายประเทศด้วยกัน เช่น เยอรมัน ฝรั่งเศส สวิต และญี่ปุ่น เป็นต้น

2.2 ที่มาและความหมายของค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

2.2.1 เปรียบเทียบความรับผิดทางแพ่งและทางอาญา

เหตุที่ต้องเปรียบเทียบความรับผิดทางแพ่ง และทางอาญาก็เนื่องจากว่า ค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายอย่างหนึ่ง ซึ่งโดยมากจะฟ้องกันในคดีละเมิด แต่ในขณะเดียวกันก็มีแนวความคิดในเรื่องการลงโทษ ซึ่งเป็นลักษณะของโทษในทางอาญา ดังนั้น จึงควรจะกล่าวถึงความรับผิดทางแพ่งและทางอาญา โดยเปรียบเทียบกันเสียก่อน เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาต่อไป

ความรับผิดมีอยู่หลายชนิดด้วยกัน เป็นความรับผิดทางศีลธรรมก็ได้ ความรับผิดทางกฎหมายก็ได้ ความรับผิดทางกฎหมาย ยังแบ่งได้เป็นความรับผิดทางแพ่งและทางอาญา และความรับผิดทางแพ่งนี้ ยังแยกไปได้อีก เป็นความรับผิดทางสัญญากับความรับผิดทางละเมิด

ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับศีลธรรมนั้น มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกันจนแยกไม่ออก ตลอดเวลาระหว่างที่กฎหมายเจริญพัฒนาขึ้นตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบัน ประวัติศาสตร์กฎหมายโรมัน เป็นหลักฐานยืนยันความจริงข้อนี้ได้เป็นอย่างดี ในระบบคอมมอนลอว์ของอังกฤษก็มีลักษณะทำนองเดียวกัน หลักความยุติธรรม (Equity) ที่เข้ามามีส่วนปรุงแต่งกฎหมายคอมมอนลอว์ ก็คือหลักฐานของการนำเอาหลักศีลธรรม และความยุติธรรมเข้ามาปรุงแต่งกฎหมายอย่างแยกขาดโดยใช้วิธีการทางนิติศาสตร์นั่นเอง การที่มนุษย์รู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก อะไรควร อะไรไม่ควร ก็เพราะมนุษย์มีเหตุผลในทางศีลธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษประการหนึ่ง³ ความรับผิดทางศีลธรรมและความรับผิดทางกฎหมาย นั้นแตกต่างกันในเรื่องการบังคับ (Sanction)⁴ กล่าวคือ ผู้ใดขัดขืนศีลธรรมอันก่อให้เกิดความรับผิดทางศีลธรรมก็จะได้รับผลแห่งการขัดขืน คือ

³ปรีดี เกษมทรัพย์, เอกสารประกอบการศึกษาวิชานิติปรัชญาชั้นปริญญาตรี ภาคสอง : บทนำทางประวัติศาสตร์ (กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์, 2526), หน้า 8-9, 38.

⁴จืด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518), หน้า 3.

ถูกมนุษย์อื่น ๆ ติเตียน และตนเองก็รู้สึกผิดด้วย แต่หากขัดแย้งต่อกฎหมาย ผลของความรับผิดชอบจะรุนแรงกว่า ถ้าเป็นความรับผิดชอบทางอาญา ผู้ขัดแย้งก็อาจถูกลงโทษถึงประหารชีวิต หรือจำคุก หรือปรับ ฯลฯ แต่ถ้าเป็นความรับผิดชอบทางแพ่ง เขาก็จะถูกบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเกิดจากการขัดแย้งกฎหมายนั้น ๆ

กฎหมายที่จะทำให้มีความรับผิดชอบเกิดขึ้นได้มีอยู่สองประเภท คือ กฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง ซึ่งแตกต่างกันในสาระสำคัญตรงที่ว่าโดยหลักแล้ว กฎหมายอาญาเป็นเรื่องระหว่างรัฐกับเอกชน ส่วนกฎหมายแพ่ง เป็นเรื่องระหว่างเอกชนต่อเอกชน การทำผิดกฎหมายอาญาจะเป็นผิดกฎหมายอาญาก็ได้หรืออาจเป็นผิดกฎหมายแพ่งก็ได้ การลงโทษในทางอาญามีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้รับโทษกลับตัวเป็นคนดี เพื่อเป็นการข่มขู่ผู้รับโทษและคนอื่น ๆ มิให้กระทำการฝ่าฝืนอย่างเดียวกันนั้นอีก เพื่อให้สังคมปลอดภัยโดยการตัดผู้ถูกลงโทษออกจากสังคมชั่วคราว (กรณีโทษจำคุก) และ เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนให้ชุมชนและแก่ผู้เสียหายในการกระทำผิดกฎหมายอาญาของผู้กระทำผิด⁵ ส่วนการชดเชยค่าเสียหายในทางแพ่ง เช่น กรณีละเมิดมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คู่กรณีที่ได้รับ ความเสียหายกลับคืนสู่สถานะ เดิมก่อนมีการละเมิดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การลงโทษทางอาญา มิได้มุ่ง เฉพาะแต่ชีวิตและร่างกายของผู้กระทำผิดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทรัพย์สินของผู้กระทำผิด เช่น โทษปรับ และริบทรัพย์สิน ดังเช่น กรณีชดเชยค่าเสียหายในทางแพ่งด้วย แต่ทั้งสองกรณีแตกต่างกันตรงที่ว่า ในทางอาญานั้น ทรัพย์สินของผู้กระทำผิดที่ถูกริบ หรือปรับนั้น ตกเป็นของรัฐ ส่วนในทางละเมิดค่าเสียหายซึ่งมาจากทรัพย์สินของผู้ทำละเมิดนั้น ตกเป็นของผู้เสียหายมิได้ตกเป็นของรัฐ

⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, คณะกรรมการบริหารทางวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, 2528), หน้า 10-11.

และอุทิศ แสนโกศิก, กฎหมายอาญา ภาค 1, จัดพิมพ์โดยศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, 2525), หน้า 5, 19.

เมื่อเปรียบเทียบความรับผิดทางแพ่ง และทางอาญาอย่างกว้าง ๆ ไปแล้ว
ก็จะพิจารณา เปรียบ เทียบความรับผิดทางละเมิดกับความรับผิดทางอาญาต่อไป

2.2.1.1 ความรับผิดทางละเมิดกับความรับผิดทางอาญา

ดังที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้นว่า เดิมกฎหมายละเมิดกับกฎหมาย
อาญามีได้แยกออกจากกัน และต่อมาได้เกิดแนวความคิดว่า การลงโทษผู้กระทำผิดต่อสังคมควร
เป็นหน้าที่ของรัฐ ส่วนการชดเชยเยียวยาความเสียหายควรให้ผู้เสียหายเรียกร้องจากผู้กระทำ
ละเมิดได้เป็นส่วนตัว จึงทำให้กฎหมายละเมิดและกฎหมายอาญาแยกออกจากกัน โดยมีความ
มุ่งหมายที่ต่างกัน รัฐจะเป็นผู้กำหนดว่า การกระทำอย่างใดจะเป็นความผิดอาญา และกำหนด
โทษไว้ หากมิได้มีการกำหนดไว้แล้ว จะลงโทษผู้กระทำมิได้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายละเมิดที่
มิได้มีบทกฎหมายกำหนดว่าอะไรเป็นละเมิดหรือไม่อย่างกฎหมายอาญา หากแต่อยู่ที่หลักเกณฑ์ว่า
ต้องมีความเสียหายอันเป็นผลจากการกระทำล่วงละเมิด หรือ ทำโดยไม่มีอำนาจจะทำได้เกิดขึ้น
จึงจะเรียกให้มีการชดเชยเยียวยากันได้ ข้อนี้ต่างจากในระบบกฎหมายจารีตประเพณี
(Common Law) ซึ่งยังคงถือว่า การจะเป็นละเมิดต้องมีกฎหมายกำหนดเป็นเรื่อง ๆ ไป
เหมือนความผิดอาญาแต่ในระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ไม่ถือเช่นนั้น แต่พยายาม
กำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็นละเมิดไว้เป็นหลักทั่วไป กล่าวคือ ถ้ามีการกระทำที่เข้าหลัก
เกณฑ์เมื่อใด ก็ถือว่าเป็นการละเมิด และเรียกให้รับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายได้

ความแตกต่างของกฎหมายอาญา และกฎหมายละเมิดในประเด็น
สำคัญก็คือ คดีอาญาเป็นเรื่องที่เป็นความผิดต่อสังคมกระทบกระเทือนต่อรัฐส่วนคดีละเมิด
เป็นเรื่องผู้เสียหาย คือ เอกชนสามารถเรียกร้องให้มีการชดเชยเยียวยาเพื่อให้ความเสียหายนั้น
หมดสิ้นไป และโทษทางอาญานั้นเป็นการปราบปรามให้เข็ดหลาบ เพื่อมิให้มีผู้กระทำเช่นนั้นอีก
แต่การชดเชยค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิดนั้น โดยทั่วไปมิใช่โทษ แต่เป็นการเยียวยาเพื่อให้ผู้
เสียหายกลับคืนใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

อย่างไรก็ตาม การกระทำอันเดียวกันอาจเป็นทั้งความผิดอาญา และละเมิดพร้อมกันก็ได้ ถ้าเข้าลักษณะที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้และขณะเดียวกันก็เป็นความผิดในทางละเมิดด้วย ซึ่งผู้เสียหายจะฟ้องคดีอาญา และฟ้องเรียกค่าเสียหาย เป็นคดีแห่งไปพร้อม ๆ กันก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46, 47 และภายใต้บทบัญญัติ มาตรา 51⁶

เนื่องจากกฎหมายลักษณะละเมิดคอมมอนลอว์พัฒนามาจากหลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญาเป็นสำคัญ ซึ่งเริ่มขึ้นจากการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความรู้สึกนึกคิดและศีลธรรมอันดีโดยใช้มาตรฐานกฎเกณฑ์ศีลธรรมอันดีของประชาชนมาเป็นเครื่องชี้ว่าสิ่งใดเป็นละเมิด ดังนั้น ในบางประเทศของกลุ่มกฎหมาย สกอลกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น อังกฤษ และ สหรัฐอเมริกา จึงได้พัฒนาหลักเรื่องการชดเชยค่าเสียหายที่จะเป็นการลงโทษโดยใช้ค่าเสียหายดังกล่าว ซึ่งเป็นเรื่องในการละเมิด เป็นเครื่องมือในการลงโทษคล้ายกับโทษทางอาญา⁷ กล่าวคือ ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ แก่ผู้ถูกทักละเมิด เป็นจำนวนมากมายเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริง ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมากว่า เป็นการนำลักษณะของโทษทางอาญามาใช้กับคดีละเมิด ซึ่งเป็นคดีแพ่งและแม้ในปัจจุบันนี้ แนวความคิดที่ว่า ละเมิดจะต้องเป็นการกระทำที่ผิดต่อศีลธรรมอันดีได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว โดยกฎหมายลักษณะละเมิดของคอมมอนลอว์ได้พัฒนาไปในลักษณะของการละเมิดที่ไม่คำนึงถึงความผิด (No Fault หรือ Strict Liability) ก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี หลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายในเชิงลงโทษดังกล่าว ก็ยังคงถูกยอมรับ และใช้กันอยู่ในประเทศที่กล่าวข้างต้น ซึ่งเหตุผลคงมีอยู่หลายประการ แต่เหตุผลสำคัญประการหนึ่งอาจจะจะเป็นไปตามที่นักสังคมวิทยากฎหมาย และนักปรัชญากฎหมายบางคน เช่น รอสโก พาวด์ (Roscoe Pound) ซึ่งได้แพร่ความคิดในสหรัฐอเมริกาอย่างมากมาย มีความเชื่อว่า กฎหมายลักษณะละเมิดนี้ ควรใช้เป็นเครื่องมือ

⁶ สุขุม ศุภนิติย์, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด, เอกสารประกอบการศึกษาวิชากฎหมายลักษณะละเมิด ชั้นปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2528, หน้า 3.

⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย, เอกสารการสอนชุดวิชาระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528), 2: 797-798, 804.

และกลไกที่สำคัญของสังคมในการกำหนด และควบคุมพฤติกรรมของบุคคล จริงอยู่ที่เรามีกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญของสังคมอยู่แล้ว แต่ในสังคมปัจจุบันมาตรการทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจดำเนินไปไม่ได้เต็มที่ เนื่องจากมีสิ่งอื่นอีกมากมาย เช่น แนวความคิดในเรื่องสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทำให้ไม่อาจลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำผิดกฎหมายได้อย่างสมบูรณ์ กฎหมายลักษณะละเมิดจะมาอุดช่องโหว่นี้ ซึ่งจะมีผลทำให้กฎหมายเป็นกลไกที่ควบคุมสังคมได้อย่างแท้จริง จึงเห็นได้ว่า ไม่มีกฎหมายลักษณะใดแม้แต่กฎหมายอาญาที่จะควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้กว้างขวางไปกว่ากฎหมายลักษณะละเมิดและการที่จะทำให้กฎหมายลักษณะละเมิดมีผลบังคับอย่างแท้จริงนั้น หลักเกณฑ์เรื่อง ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ก็เป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยในการบังคับใช้กฎหมายลักษณะละเมิดให้เป็นไปอย่างจริงจัง

2.2.2 ที่มาของค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

ตามที่กล่าวไปแล้วในข้างต้นว่า จุดเริ่มต้นของค่าเสียหายทางละเมิดของประเทศกลุ่มซีวิลลอว์ กับคอมมอนลอว์นั้นต่างกันโดยทางซีวิลลอว์เกิดจากประมวลกฎหมายแพ่งของโรมัน ซึ่งตาม "ทฤษฎีว่าด้วยหนี้" (Theory of Obligations) หนี้ละเมิดเป็นประเภทหนึ่งของหนี้ในทางแพ่งที่คู่กรณีจะต้องมีการชดใช้กัน ส่วนคอมมอนลอว์เริ่มจากหมายเรียกคดีละเมิด (Writ of Trespass) การกำหนดค่าเสียหายถือเป็นคดีเฉพาะเรื่อง ทั้งสองระบบจึงมีความมุ่งหมายแตกต่างกันในหลักการใหญ่ ๆ ของการกำหนดค่าเสียหาย กล่าวคือ ทางซีวิลลอว์มุ่งหมายให้ผู้ละเมิดชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นในทำนองเดียวกับหนี้ตามสัญญา โดยยึดความเสียหายที่แท้จริงซึ่งผู้เสียหายได้รับเป็นเกณฑ์ แล้วกำหนดค่าเสียหายไปตามนั้น โดยเหตุผลที่ว่าผู้เสียหายไม่พึงได้รับการชดใช้เกินกว่าหนี้ที่ผู้ละเมิดมีต่อตน ส่วนทางคอมมอนลอว์มิได้ยึดมั่นในทฤษฎีว่าด้วยหนี้ ดังนั้นจึงยังมีแนวความคิดทางอาญาเจือปน เพราะนอกจากจะกำหนดให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายตามความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับแล้ว บางครั้งศาลคอมมอนลอว์อาจกำหนดค่าเสียหายในส่วนที่เป็นการลงโทษผู้ละเมิดให้แก่ผู้เสียหายอีกโสทหนึ่งด้วย ซึ่งเรียกกันว่า "ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ" (Punitive หรือ Exemplary Damages) แต่อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายในเชิงลงโทษที่กำหนดในการฟ้องคดีแห่งนั้นถูกกำหนดให้เป็นการลงโทษอย่างหนึ่งซึ่งไม่ใช่เป็นโทษในทางอาญา เพราะเหตุผลที่ว่า การลงโทษทุกอย่างไม่ใช่จะเป็นการลงโทษทางอาญาทั้งหมด แต่การลงโทษทางอาญาทั้งหมดเป็นการลงโทษนั่นเอง (Not all punishment is criminal punishment but all criminal punishment is punishment.)

Punitive Damages imposed in a civil suit constitute punishment but not criminal punishment)⁸

ค่าเสียหายในเชิงลงโทษได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสารบบคดีความของประเทศอังกฤษ ในราวศตวรรษที่ 18 เมื่อปี ค.ศ. 1760 สืบเนื่องมาจากกรณีที่มีการร้องทุกข์ในเรื่องการแทรกแซงตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับสิทธิส่วนตัวของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกิดขึ้นจากความพยายามของทางรัฐบาลที่จะระงับการตีพิมพ์โฆษณาหนังสือชื่อ North Briton ของนาย John Wilkes และหลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1763 ก็ได้มีการฟ้องคดีละเมิดอันมีมูลเหตุจากการแทรกแซงสิทธิเช่นนี้ 2 คดี คือคดี Huckle V. Money และคดี Wilkes V. Wood จากคดีดังกล่าวนี้เองที่มีการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นการกำหนดค่าเสียหายที่เกินไปจากความเสียหายที่ได้รับจริงอันมีสาเหตุจากการละเมิดสิทธิในที่ดินและทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีลูกขุนเป็นผู้กำหนด บ่อยครั้งที่ศาลให้เหตุผลในการกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้ โดยคำนึงถึงว่าเป็น "ค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติม"⁹ (Aggravated Damages) ซึ่งต้องชดใช้ให้แก่โจทก์สำหรับการดูถูก หรือ ความทุกข์ทรมานอันเป็นผลมาจากพฤติการณ์ที่ได้มีการละเมิดสิทธิดังกล่าวนั้น อย่างไรก็ตาม Lord Camden ได้ให้เหตุผลในคดี Huckle V. Money (1763) ซึ่งเป็นกรณีที่ จำเลยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุมตัวโจทก์ไว้โดยไม่มีหมายจับของศาล และโดยปราศจากอำนาจ ศาลเห็นว่าเป็นการก่อกวนอันตรายต่อประชาชน จึงเห็นพ้องกับคณะลูกขุนที่กำหนดค่าเสียหายให้เป็นจำนวน 300 ปอนด์ ซึ่งนับว่าสูงมากสำหรับค่าของเงินในสมัยนั้น โดย Lord Camden ได้ให้เหตุผลประการหนึ่งในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวว่าเป็น "ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ" ในคำพิพากษาซึ่งทำให้เห็นว่า การกำหนดค่าเสียหายนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงค่าสินไหมทดแทนต่อโจทก์สำหรับความอับอาย และศักดิ์ศรีที่ถูกสบประมาทเท่านั้น การยอมรับการพัฒนาค่าเสียหายนี้มาเริ่มเห็นชัดเจนเป็นครั้งแรกในคำพิพากษาของ Lord Chief Justice Pratt ในคดี Wilkes V.

⁸ Herbert L. Packer, The Limits of the Criminal Sanction (Stanford, California: Stanford University Press, 1968), P. 35.

⁹ รายละเอียดได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 3.3.

Wood (1763) ซึ่งกล่าวว่า¹⁰ "ค่าเสียหายไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความพอใจเท่านั้น แต่ในขณะที่เดียวกันยังกำหนดให้เป็นการลงโทษสำหรับความผิดนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำอย่างเดียวกันนี้อีกในอนาคต และเพื่อแสดงว่าบุคคลที่ต้องรับผิดชอบสำหรับค่าเสียหาย เช่นนี้ได้รับการพิสูจน์โดยลูกขุนแล้วว่าเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจ"

ดังนั้นตั้งแต่ปี 1760 เป็นต้นมา จึงเกิดเป็นกฎหมายที่ว่าค่าเสียหายที่เกินไปจากค่าสินไหมทดแทนนั้น อาจจะถูกกำหนดขึ้นได้ในคดีละเมิด และในปลายทศวรรษนั้นเอง การกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้ ก็ได้ปรากฏในกรณีอื่น ๆ อีก และหลังจากนั้นค่าเสียหายในเชิงลงโทษก็ได้กลายเป็นลักษณะเด่นซึ่งเป็นที่ยึดถือของกฎหมายละเมิด การกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษในช่วงนั้นไม่เพียงแต่จะกำหนดในคดีข่มขู่ประทุษร้าย (Assault), ทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ (False Imprisonment), หมิ่นประมาท (Defamation), ล่อลวงหญิงสาวไปร่วมประเวณี (Seduction) และการฟ้องคดีโดยมีเจตนาร้าย (Malicious Prosecution) เท่านั้นแต่ยังกำหนดในคดีบุกรุกที่ดิน (Trespass to Land) และแม้แต่ในคดีรบกวนการครอบครองสังหาริมทรัพย์ (Trespass to Goods) ด้วย¹¹

อย่างไรก็ดีค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้ต่อมาก็ได้มีการจำกัดขอบเขตในประเทศอังกฤษ แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศคอมมอนลอร์อื่น ๆ ไม่ได้ยอมรับการจำกัดขอบเขตไปด้วย ซึ่งจะได้อธิบายโดยละเอียดในภายหลัง¹²

¹⁰Harry Street, Principles of the Law of Damages, (London: Sweet & Maxwell Ltd., 1962), P. 29.

¹¹Ibid., PP. 28-29

และ Harvey Mc. Gregor, Mc Gregor on Damages: The Common Law Library No. 9, 14 th ed. (London: Sweet & Maxwell Limited, 1980), PP. 226-227.

¹²ดูในหัวข้อ 3.3 และ 3.4.

แม้ว่าจะมีข้อโต้แย้งอย่างมาก เกี่ยวกับแนวความคิดในเรื่องค่าเสียหายในเชิงลงโทษ เป็นเวลานานนับศตวรรษแล้วก็ตาม แต่แนวความคิดดังกล่าวนี้ ได้ฝังรากลงอย่างมั่นคงแล้วในระบบกฎหมายของคอมมอนลอว์¹³ และจากการค้นคว้า พบว่าแนวความคิดเกี่ยวกับค่าเสียหายในเชิงลงโทษไม่ได้เป็นมรดกที่รับมาจากกฎหมายโรมัน¹⁴ และปรากฏว่าไม่เป็นที่รู้จักกัน ในกฎหมายโรมัน กฎหมายซีวิลลอว์ และกฎหมายของสก๊อตแลนด์¹⁵

2.2.3 ความหมายของค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damages) โดยทั่วไปคำว่า ค่าเสียหายในเชิงลงโทษหมายความว่า¹⁶ ค่าเสียหายซึ่งกำหนดให้เป็นส่วนที่เพิ่มเติมขึ้นจากค่าสินไหมทดแทน

¹³ ข้อโต้แย้งนี้เกี่ยวข้องกับ Professors Greenleaf และ Prof. Sedgwick โดยฝ่ายแรกคัดค้านแนวความคิดนี้ในขณะที่ฝ่ายหลังเห็นด้วย แนวความคิดนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นแนวความคิดที่ทำให้เกิดอันตราย (Pernicious), นอกรีต (Heresy), ไม่เหมาะสม (Incongruity) และไม่สมประกอบ (Deformity) แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

ดู Clarence Morris, "Punitive Damages in Tort cases," Harvard Law Review 44 (1931) : 1173.

¹⁴ Ferdinand F. Stone, Louisiana Civil Law Treatise Vol. 12: Tort Doctrine (St. Paul, Minnesota: West Publishing Co., 1977), p. 22.

¹⁵ Maxwell Brandwen, "Punitive - Exemplary Damages in Labor Relations Litigation," The University of Chicago Law Review 29 (No. 3 Spring 1962): 462.

¹⁶ American Jurisprudence, Vol. 22: Damages, 2 nd. ed. (New York: The Lawyers Co-Operative Publishing Company, 1965), p. 332.

014174

ความเสียหายตามธรรมดา อันมีสาเหตุมาจากลักษณะการกระทำของจำเลยที่ประมาท
 เลินเล่ออย่างร้ายแรง (Wanton) ประมาทเลินเล่อโดยจงใจ (Reckless), เจตนาชั่วร้าย
 (Malicious) หรือมีลักษณะกดขี่ข่มเหง (Oppressive) ตามการร้องทุกข์ของโจทก์¹⁷
 เป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องให้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติการณ์
 ของการกระทำละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ละเมิด ซึ่งมีพฤติการณ์จงใจ ไม่นำพา
 ต่อกฎหมายและสิทธิของบุคคลอื่น การกำหนดค่าเสียหายแบบนี้เป็นหลักการของคอมมอนลอว์
 โดยเฉพาะ และได้รับการยอมรับว่าเป็นค่าเสียหายที่ต้องการลงโทษจำเลย และขณะเดียวกัน
 ก็เป็นการป้องกันไม่ให้ผู้อื่นกระทำตามค่าเสียหายชนิดนี้มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น "Punitive",
 "Exemplary" และ "Vindictive" Damages หรือ Smart Money¹⁸ ซึ่งหมายถึง
 ค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้เช่นเดียวกัน

2.2.4 ลักษณะของค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

โดยทั่วไปแล้วค่าเสียหายในเชิงลงโทษ เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้น
 นอกเหนือค่าสินไหมทดแทนความเสียหายตามธรรมดา และมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษจำเลย
 โดยไม่ได้เป็นการวัดความสูญเสียและเสียหายของโจทก์¹⁹ ซึ่งทั่วไปแล้วค่าเสียหายชนิดนี้
 ศาลมักจะกำหนดให้ในคดีละเมิดมากกว่าคดีอย่างอื่น ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ มีลักษณะกว้าง
 ได้รับการยอมรับในประเทศที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ โดยเฉพาะประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา
 ลักษณะสำคัญ ๆ ของค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้ได้แก่²⁰

¹⁷ รายละเอียดและตัวอย่างคดี ดู American Jurisprudence, Volume 22:
 Damages, p. 322.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Charles T. Mc Cormick, Damages, (Minnesota: West Publishing
 Company, June 1980), p. 275.

²⁰ คัมภีร์ แก้วเจริญ, "ค่าเสียหายในคดีละเมิด," วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 7 (ฉบับที่ 3 กุมภาพันธ์ 2526): 29-30.

- 1) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดลงโทษตอบแทนผู้กระทำละเมิด เพื่อปรามมิให้กระทำมิชอบ เช่นนั้นอีก และขณะเดียวกันยังเป็น เยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นมิให้กระทำตามด้วย
- 2) ฝ่ายโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายส่วนนี้ เพราะศาลจะพิจารณากำหนดเองตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะความร้ายแรงแห่งละเมิด สภาพ และปริมาณความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย
- 3) เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่ชดใช้ทดแทนความเสียหายจริง ๆ (ถ้ามี) แต่ในบางคดีอาจไม่ปรากฏความเสียหายจริงที่จะทดแทน ศาลก็จะกำหนดแต่ค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้ให้อย่างเดียว
- 4) ศาลจะกำหนดให้เฉพาะกรณีละเมิดที่มีพฤติการณ์รุนแรง มีลักษณะการกระทำเช่นเดียวกับในคดีอาญา เช่น การใช้กำลังทำร้าย ช่มชู้หลอกลวง ฉ้อฉล ซึ่งผู้ละเมิดมุ่งหมายให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้เสียหาย หรือมุ่งหมายให้ผู้เสียหายอับอายหรือถูกเหยียดหยาม

2.2.5 แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ เป็นการลงโทษอย่างหนึ่งในทางแพ่ง ไม่ใช่เพื่อเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ได้รับ แต่อย่างไรก็ตาม ในบางกรณี อาจจะมีลักษณะเป็นทั้งการลงโทษและทดแทน เช่นในสหรัฐอเมริกา มี 2-3 มลรัฐ ที่ถือว่า การกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษไม่ใช่เพื่อจะลงโทษจำเลยแต่อย่างใด แต่เป็นการทดแทนแก่โจทก์สำหรับการทุกข์ทรมานจากการกระทำละเมิดด้วย ค่าเสียหายเช่นนี้ กำหนดขึ้นเพื่อเป็นช่องทางในคดีที่มีพฤติกรรมไร้ศีลธรรม หรือมีลักษณะรุนแรง²¹ ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ : ก็คือ ค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นการลงโทษทางแพ่งอย่างหนึ่ง และกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันการกระทำที่คล้ายคลึงกันอันจะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้แนวความคิดนี้เอง ค่าเสียหายดังกล่าวจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของนโยบายสาธารณะ (Public Policy) และประโยชน์ของสังคมและสาธารณะ (The Interest of Society and for the Public Benefit) ไม่ใช่เพียง

²¹ Charles T. Mc Cormick, Damages. p. 275.

เพื่อ เป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับเท่านั้น กล่าวคือ เป็นแนวความคิด ในทางอาญามากกว่าจะเป็นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง²² ดังนั้น ค่าเสียหาย ในเชิงลงโทษอาจจะถูกกำหนดให้เป็นค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหาย ซึ่งไม่สามารถ คำนวณเป็นตัวเงินได้ เช่น ความทุกข์ทรมานทางจิตใจ (Mental Distress) และความเดือดร้อนรำคาญ (Vexation) หรือ ความเสียหายต่อความรู้สึก อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้ ไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นในแนวความคิดของการลงโทษทางอาญา หรือใช้แทนการลงโทษทางอาญา²³ แต่ดูเหมือนว่าจะ เป็นค่าเสียหายที่ขยายส่วน เพิ่มขึ้นสำหรับ การกระทำผิดทางแพ่ง²⁴

มีผู้พิพากษาและนักวิจารณ์หลายท่านได้วิจารณ์ทฤษฎีซึ่งกำหนดว่าเป็น การลงโทษนี้ว่า ค่อนข้างจะ เกินขอบ เขตและไม่สอดคล้องกับแนวทางของกฎหมาย เกี่ยวกับ ค่าเสียหาย ซึ่งจุดใหญ่ก็คือ ค่าสินไหมทดแทน²⁵ นักวิจารณ์บางพวกที่น่าเชื่อถือ²⁶ กล่าวว่า

²² American Jurisprudence, Vol. 22: Damages, p. 323-324.

²³ American Jurisprudence, Vol. 22: Damages, pp. 324-325.

²⁴ คดี Great Atlantic & Pacific Tea Co. V. Smith, 281 Ky 583, 136 S.W. 2d. 759 (1940).

²⁵ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้พิพากษาที่มีชื่อเสียงบางท่านได้โต้แย้งว่า วัตถุประสงค์ที่สำคัญ และถูกต้องของกฎหมายในการประเมินค่าเสียหายโดยทั่วไปก็คือ การลงโทษ ไม่ใช่เพียงแต่การชดเชยทดแทนเพียงอย่างเดียว ดู Clarence Morris, "Rough Justice and Some Utopian Ideas," Illinois Law Review 24 (1930): 730. และ "Punitive Damages in Tort Cases," Harvard Law Review 44 (1931): 1173.

²⁶ H.E. Willis, "Measure of Damages When Property is Wrongfully Taken by a Private Individual," Harvard Law Review 22 (1909): 419.- 420 ใน Mc Cormick, Damages, pp. 275 - 276.

จำเลยตกอยู่ในสภาพที่จะถูกฟ้องร้องในคดีอาญาและถูกลงโทษในแบบของค่าเสียหายในเชิงลงโทษในคดีแพ่ง สำหรับการกระทำอันเดียวกัน (โดยปกติเป็นการกระทำซึ่งสามารถลงโทษทางอาญาได้) ซึ่งแสดงว่าจำเลยตกอยู่ในสภาพ "อันตรายเป็นสองต่อ" (Double Jeopardy) ซึ่งเป็น การฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญที่ห้ามลงโทษบุคคลคนหนึ่งถึงสองครั้งในการกระทำผิดอันเดียวกัน²⁷ และยังคงโต้แย้งว่า ในการกำหนดค่าเสียหายที่เป็นการลงโทษนี้ จำเลยไม่ได้รับหลักประกัน เช่น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ในการพิจารณาคดีอาญา หลักเกณฑ์ซึ่งต้องการการกระทำผิด เช่นนี้ ถูกกำหนดขึ้นมาโดยปราศจากข้อสงสัยที่มีเหตุผลและผู้ถูกกล่าวหา จะได้รับการยกเว้นจากการถูกบังคับให้ต้องเป็นพยาน นอกจากนี้ ยังมีการโต้แย้งว่า ในขณะที่ค่าปรับ (Fine) ในคดีอาญาถูกจำกัดโดยกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ค่าเสียหายในเชิงลงโทษถูกจำกัดเพียงการกำหนดโดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนของคณะลูกขุน ภายใต้การทบทวนโดยศาลเท่านั้น และแนวทางในการกำหนดนี้เองที่จะนำไปสู่จำนวนที่มากเกินไปและไม่ยุติธรรม ยิ่งไปกว่านั้นยังถูกชี้ให้เห็นว่า ไม่เป็นการสมควรนัก สำหรับคำพิพากษาของศาลที่กำหนดให้จำเลยจ่ายเงินซึ่งเป็นการลงโทษให้กับโจทก์ ผู้ซึ่งได้รับค่าเสียหายอันแท้จริง (Actual Damages) ไปทั้งหมดแล้ว²⁸ ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจารณ์ได้กล่าวว่า การยอมรับค่าเสียหายในเชิงลงโทษไม่สามารถให้เหตุผลได้ว่าเหมาะสมทั้งหมดแล้ว ภายใต้ทฤษฎีของความไม่พอเพียงในการกำหนดค่าเสียหายอันแท้จริง (The Theory of the Inadequacy of the Measure of Actual Damages) ซึ่งอาจจะไม่เพียงแต่รวมถึงค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทางกายและการสูญเสียเงินทองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความเจ็บปวด (Pain) ความทุกข์ทรมานทางจิตใจ (Mental Suffering) ความอับอาย (Humiliation) การสบประมาท (Indignity) และการเสื่อมเสียชื่อเสียง (Loss of Reputation) อีกด้วย²⁹

146

²⁷ รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา บทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 5 (Fifth Amendment)

"... บุคคลจะไม่ตกอยู่ในภยันตรายแก่ชีวิต หรือ พิกار ถึง 2 ครั้ง ในการกระทำผิดอันเดียวกัน..." และบทบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญของแต่ละมลรัฐ

²⁸ Mc Cormick, *Damages*, p. 276.

²⁹ *Ibid.*

ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม ก็ยังมีผู้สนับสนุนหลัก เกมทนีในเรื่องนี้ โดยเห็นว่า ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ เป็นส่วนของระบบที่มีอยู่จริงและมีประโยชน์อยู่หลายประการ บางทีประโยชน์ที่สำคัญก็คือ การมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การลงโทษแบบหนึ่งในคดีที่มีลักษณะการกระทำที่ก่อกวน เช่นว่า การหมิ่นประมาทด้วยวาจา (Slander) การพยายามทำร้ายร่างกาย (Assault) ซึ่งสามารถลงโทษได้ในทางอาญา แต่ในทางปฏิบัติจริง ๆ แล้ว อัยการซึ่งควบคุมอาชญากรรมที่ร้ายแรงกว่านี้มักจะไม่สนใจ ความต้องการที่จะให้มีการลงโทษในทางแพ่งนี้จะเห็นได้จากพระราชบัญญัติ ซึ่งให้สิทธิในการฟ้องร้องลงโทษผู้กระทำผิดโดยผู้เสียหาย³⁰ หรือสิทธิในการกำหนดค่าเสียหายเพิ่ม เป็นสองเท่าหรือสามเท่า³¹ ซึ่งจำนวนที่เกินไปจากค่าเสียหายอันแท้จริงนั้น เป็นการลงโทษอย่างเห็นได้ชัด ข้อโต้แย้งที่สำคัญประการอื่นของค่าเสียหายในเชิงลงโทษในระบบวิธีพิจารณาของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันก็คือ การกำหนดลิขสิทธิ์แก้ไขค่าเสียหายเช่นนี้ แม้ว่าจะยังไม่ละเอียด และอยู่ในคดีที่มีระดับจำกัดเท่านั้น แต่ข้อบกพร่องที่เด่นชัดประการหนึ่งในระบบของสหรัฐอเมริกาก็คือ การปฏิเสธค่าสินไหมทดแทนสำหรับค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดี เช่น ค่าทนายความ³² ต่อโจทก์ซึ่งถูกบังคับโดยจำเลยให้ต้องฟ้องคดี เรียกร้องความยุติธรรมตามสิทธิของเขา

นอกจากนี้ในการกล่าวแก้อภิปรายดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจยืนยันได้ว่า ในขณะที่มีความคุ้มกัน (Immunity) ตามรัฐธรรมนูญจากการได้รับอันตรายเป็นสองต่อ (Double Jeopardy) แต่ภาษาของรัฐธรรมนูญเหมือนจะบอกจุดประสงค์โดยแจ้งชัดว่า

³⁰ ตัวอย่างเช่น The Massachusetts Death Statute ซึ่งยอมรับสิทธิของการลงโทษจาก 500 ดอลลาร์ เป็น 10,000 ดอลลาร์ ถูกประเมนด้วยการอ้างอิงถึงระดับการกระทำซึ่งสมควรจะถูกตีเตียนของจำเลย ในคดี Loucks V. Standard Oil Co. New York, 224 N.V. 99, 120 N.E. 198 (1918).

³¹ ได้แก่ The Sherman Anti-Trust Act.

³² ในคดี Oelrichs V. Spain, 15 Wall. 211, 21 L. Ed. 43 (1872) แต่ในวิธีพิจารณาของประเทศอังกฤษ ยอมรับว่าค่าทนายความเป็นค่าเสียหายด้วย ดู A.L. Goodhart, "Costs", Yale Law Journal 38 (1929): 856-858.

เป็นกรณีการดำเนินคดีอาญา ไม่ใช่คดีแพ่ง³³ ยิ่งไปกว่านั้น ข้อห้ามต่อภัยอันตรายเป็นสองต่อ ได้ถูกนำไปจากกฎหมายอังกฤษ (English Law) ซึ่งมีอยู่โดยแจ้งชัด ก่อนการนำเอารัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลาง (Federal Constitution) มาปรับปรุงให้ยอมรับค่าเสียหายในเชิงลงโทษด้วย³⁴

อันตรายจากคำวินิจฉัยของคณะลูกขุนในการกำหนดจำนวนที่มากเกินไปตามที่กล่าวข้างต้น เป็นความจริงที่แน่นอนประการหนึ่งและมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่ศาลนำมาใช้ในการระงับหรือลดจำนวนค่าเสียหายในเชิงลงโทษนั้น เป็นเรื่องที่น่าคิดเอาเองและไม่แน่ชัดอีกประการหนึ่ง ในท้ายที่สุดนี้ ความขัดแย้งกันเท่าที่ปรากฏในการประเมินค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ว่าเป็นการลงโทษ และจำนวนค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นผลประโยชน์ที่ตกได้กับโจทก์ไม่ใช่ตกได้กับรัฐนั้น อาจจะถูกให้เหตุผลว่าเป็นการเหมาะสม หรือถูกต้องแล้ว กล่าวคือ ประโยชน์ของสิ่งเราใจชนิดนี้ สำหรับการฟ้องคดีผู้กระทำผิดโดยเอกชน พนักงานอัยการมักจะเพิกเฉย³⁵ และจากข้อเท็จจริงที่ว่า ค่าเสียหายในเชิงลงโทษอาจจะเป็นไปได้ที่จะทำให้ใกล้เคียงกับค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดี สำหรับกรณีที่โจทก์ไม่ได้รับการชดเชยทดแทนในกรณีอื่น

2.2.6 วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

การที่ศาลกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษก็เพื่อที่จะให้บรรล่วัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ คือ³⁶

³³ คดี People V. Stevens, 13 Wend (N.Y.) 341 (1834).

³⁴ คดี Huckle V. Money, 2 Wils. 205, 95 Eng. Reprint, 768 (C.P. 1763).

³⁵ ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ถูกกำหนดให้แก่ผู้เสียหายเพื่อเป็นรางวัลสำหรับการบริการสาธารณะของเขาในการนำเอาผู้กระทำผิดมารับผิดชอบ คดี Neal V. Newburger Co., 154 Miss. 691, 123 So. 861 (1929)

³⁶ Harry Street, Principles of the Law of Damages. pp. 33-34.

1) ถ้อยคำที่ว่า "ค่าเสียหายที่เป็นการแก้แค้น" (Vindictive Damages) เป็นการชี้ให้เห็นว่า ศาลมักจะเชื่อว่า การกำหนดค่าเสียหายเหล่านี้ เป็นการสนับสนุนให้เหยื่อ (ผู้เสียหาย) ที่รู้สึกต้องการแก้แค้นผู้กระทำผิดได้รับความพอใจโดยถูกต้อง ทั้งนี้ก็เพราะว่าการกำหนดค่าเสียหายเช่นนั้น เป็นการป้องกันการที่ผู้เสียหายจะช่วยเหลือตัวเอง ซึ่งอาจจะทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุข ในขณะที่ค่าเสียหายในเชิงลงโทษอยู่ในระยะแรกของการพัฒนาตัวเองนั้น เหตุผลหลายประการของการกำหนดได้ถูกให้เหตุผลโดยศาลว่า เป็นการเหมาะสมเพราะอยู่บนพื้นฐานที่ว่า เพื่อเป็นการป้องกันการต่อสู้ระหว่างคน 2 ฝ่าย

2) วัตถุประสงค์ที่ศาลมักจะยอมรับว่าเป็นความจริงอยู่เสมอก็คือ เป็นการลงโทษผู้กระทำผิด เพื่อชดเชยสำหรับการกระทำผิดของเขา

3) คำว่า "เป็นการลงโทษ" (Punitive) นี้ในบางครั้งถูกนำมาใช้เพื่อชี้ให้เห็นว่า จำเลยควรจะได้รับ การป้องกันจากการรับโทษซ้ำเนื่องจากการกระทำผิดของเขา ถ้าการกำหนดค่าสินไหมทดแทนขึ้นอยู่กับความสูญเสียที่เป็นตัวเงิน (Pecuniary Loss) ต่อโจทก์เท่านั้น ก็จะต้องปล่อยผู้กระทำผิดที่อยู่ในฐานะทางการเงินอย่างเดียวกันไปเสมือนว่าเขาไม่ได้กระทำละเมิด ศาลก็อาจจะต้องการกำหนดการป้องกันให้มากขึ้น

4) คำว่า "ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง" (Exemplary Damages) มักจะใช้เป็นหลักฐานแสดงความต้องการของศาลที่จะทำให้กรรมของจำเลยเป็นตัวอย่งเพื่อกีดกันบุคคลอื่นจากการกระทำผิดอย่างเดียวกัน และเพื่อเป็นเครื่องหมายการลงโทษของศาล สำหรับการประพฤติมิชอบของจำเลย ตัวอย่างเช่น การกำหนดค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damages) จำนวน 1,000 ปอนด์ ต่อจำเลยซึ่งเป็นช่างภาพเนื่องจากได้ละเมิดลิขสิทธิ์ (Breach of Copyright) โดยการนำภาพโจทก์และภริยาที่ได้ถ่ายเอาไว้ในงานวันแต่งงานไปขายให้หนังสือพิมพ์ทำข่าว ในขณะที่มีข่าวครึกโครมเรื่องพ้อตาของโจทก์ถูกฆาตกรรม ศาลอุทธรณ์ให้เหตุผลว่า เพื่อป้องกันบุคคลอื่นจาก "การยอมตามความปรารถนา

อย่างแรงกล้าสำหรับความรู้สึกที่จะพิมพ์ข่าว" ³⁷ (Yielding to the Craving for Sensation of the Press)

5) ในคดีส่วนน้อย วัตถุประสงค์ซึ่งแม้จะกล่าวไม่บ่อยนัก อาจจะอยู่ในผลของคำลั่นไหมทดแทน เราจะพบว่าข้อกำหนดบางครั้งอยู่ในผลที่ขึ้นกับทฤษฎีของการทำให้ร่ำรวยขึ้นโดยไม่ยุติธรรม (Theory of Unjust Enrichment) แต่ถ้านำมาใช้กับหลักเกณฑ์ของค่าเสียหายตามธรรมดาแล้วจะเป็นการละทิ้งจำเลยกับผลประโยชน์จำนวนหนึ่งจากการกระทำผิดของเขาไป ศาลก็จะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษเพื่อว่าจำเลยจะได้คืนทรัพย์ที่ได้มาโดยไม่สุจริตให้

³⁷ คดี Williams V. Settle [1960] 2 All E.R. 806, p. 816

(Per Harman L.J.) ใน Harry Street, Principles of the Law of Damages, p. 33.